

De Parijse klimaatop in vijf vragen

Nu al staat 2015 als warmste jaar geboekstaafd. Een symbolisch jaar dus voor de klimaatop van Parijs die vandaag begint. Delegaties van de 196 landen die zijn aangesloten bij het klimaatverdrag van de VN moeten het de komende twee weken zien eens te worden over een wereldwijd akkoord voor de aanpak van klimaatverandering vanaf 2020, als opvolger van het Kyotoprotocol uit 1997. Wat zijn de grote kwesties?

Vraag 1: Hoe verminderen we de uitstoot?

De klimaatverandering is het gevolg van de ophoping van broeikasgassen in de atmosfeer door het opstoken van fossiele brandstoffen. Die broeikasgassen, met name koolstofdioxide (CO₂), zijn dus het belangrijkste dat moet worden aangepakt. Dat kan door vermindering van de CO₂-uitstoot en door meer opslag, bijvoorbeeld via herbebossing. De term daarvoor is 'mitigatie'.

Doelstelling van Parijs (de 21ste UNFCCC-conferentie) is de stijging van de gemiddelde temperatuur in het jaar 2100 te beperken tot 2 graden Celsius boven pre-industriële niveaus. Dat is de door de politiek gestelde, tamelijk arbitraire limiet waarboven volgens het VN-klimaatpanel IPCC de negatieve gevolgen niet meer te hanteren zijn.

Omdat een wereldwijd klimaatakkoord over CO₂-reductie zes jaar geleden in Kopenhagen onhaalbaar bleek, is de UNFCCC overgestapt op een systeem met vrijwillige reductiebeloftes van landen, de Intended Nationally Determined Contributions, de INDC's. Bijna alle landen (meer dan 180, samen goed voor ruim 95 procent van de uitstoot) hebben die de afgelopen maanden ingediend.

In die plannen staat met welk percentage landen hun eigen uitstoot willen terugdringen en hoe ze dat denken te bereiken (zo wil de EU 40 procent minder uitstoot in 2030 dan in het referentiejaar 1990). Dat kan met allerlei instrumenten, van CO₂-belasting en -emissiehandel tot CO₂-opslag in oude en nieuwe bossen

en versneld overstappen naar duurzame energie.

Probleem is dat alle nu aangemelde plannen opgeteld bij lange na niet genoeg zijn voor het halen van de 2-gradenlimiet, hooguit voor 3. Ze reduceren 9 tot 11 gigaton uitstoot in 2030, en dat laat een gat bestaan van 12 tot 14 gigaton. Er moet dus op de lange termijn veel meer gereduceerd worden, en hoe langer we daarmee wachten, zeggen de experts, hoe pijnlijker de ingrepen zullen zijn.

Vraag 2: Hoe passen we ons aan?

De tweede grote kwestie naast de wereldwijde reductie van broeikasgassen is het vraagstuk van klimaatadaptatie, met andere woorden: hoe passen we de wereld aan de nu al onvermijdelijke gevolgen van de klimaatverandering aan. Dat gaat over maatregelen tegen problemen als zeespiegelstijging, extreem weer, droogte, overstromingen en gebrek aan voedselzekerheid.

Adaptatie is vooral een probleem voor ontwikkelingslanden. Die landen zullen geholpen moeten worden met maatregelen als kustversterking, herbebossing of het overschakelen op duurzame landbouw, waarvoor structureel middelen beschikbaar moeten komen, in menselijke capaciteit en in geld. Het komt er vaak op neer dat het weerbaar maken van mensen tegen klimaatverandering weinig anders is dan het bestrijden van armoede en onderontwikkeling.

Vraag 3: Wie gaat het allemaal betalen?

De vraag wie de portemonnee zal moeten trekken, wordt ongetwijfeld het grootste struikelblok in Parijs. Probleem is natuurlijk dat de klimaatverandering vooral is veroorzaakt door de rijke ontwikkelde landen, maar dat de gevolgen vooral voor rekening komen van de ontwikkelingslanden. Die vinden niet alleen

50 dat zij zich ook moeten kunnen ontwikkelen, en dus minder aan CO₂-reductie hoeven te doen, maar
ook dat de rijke landen moeten betalen voor de oplossingen, met name voor adaptatie.
De rijke landen hebben al beloofd dat zij vanaf 2020 100 miljard dollar per jaar in het klimaatfonds van
de VN zullen steken. De discussie in Parijs wordt vooral of dat bedrag hoog genoeg is, hoeveel ervan
'nieuw geld' is en of dat er op een gereguleerde manier komt. Additioneel probleem is dat er
55 opkomende landen zijn die zich nog voordoen als ontwikkelingslanden, maar het niet meer zijn, zoals
China. Die moeten ook hun deel gaan betalen. In 1997 was dit voor de Amerikanen, die vonden dat de
Chinezen ten onrechte werden ontzien, nog reden om te weigeren het protocol te ratificeren.
Een ander financieel strijdpunt is kennis- en technologieoverdracht. Dit gaat vooral over de vraag of de
rijke ontwikkelde landen en hun bedrijfsleven de rest van de wereld zullen laten delen in de
60 technologische innovaties die op het gebied van schone energie en duurzaamheid worden gedaan.
Moeten de arme landen gaan betalen om zulke technologie te mogen gebruiken?
De laatste twistappels zijn iets wat bekend staat als 'loss & damage'. Wie draait op voor klimaatschade die
er al is, bijvoorbeeld op koraalriffen die ontruimd worden vanwege de stijgende zeespiegel? Dat is een
lastige vraag, want de rijke landen zijn huiverig voor alles wat lijkt op aansprakelijkheid.

Vraag 4: Hoe houden we elkaar bij de les?

65 Het is een procedurele, maar cruciale kwestie of en hoe men zich gaat vastleggen. Kopenhagen ging
mis omdat er werd afgekoerst op een bindend wereldwijd verdrag, iets wat politiek onhaalbaar bleek.
Nu zijn de ambities een stuk lager (of opportunistischer) gesteld: wel een globaal akkoord, op basis van
vrijwillige landen-pledges, maar niet in het raamwerk van een bindend volkenrechtelijk verdrag. Anders
gezegd: sommige Parijse afspraken zullen bindend zijn, andere meer intentioneel.
70 Cruciaal is wel dat landen afspreken hoe ze elkaar aan die vrijwillige afspraken zullen houden. Er moet
een niet-vrijblijvend 'pledge and review'-proces komen, waarbij de voortgang bijvoorbeeld elke vijf jaar wordt
getoetst, via zogenaamde monitoring en verificatie, al dan niet door de VN (UNFCCC). De idee is natuurlijk
75 dat die afspraken ook kunnen worden aangescherpt.
Want hoewel een akkoord van Parijs het 2-gradendoel niet zal realiseren, moeten vervolgspraken tot 2050
dat wel doen. Het akkoord moet de wereld op het pad zetten naar het duurzaam en koolstofvrij maken van de
wereldeconomie (decarbonisatie), uitmondend in
80 koolstofneutraliteit.

Vraag 5: Gaat het lukken, een deal, en hoe belangrijk is dat?

85 De sterren staan relatief gunstig voor een klimaatakkoord van Parijs, zeggen insiders. Anders dan zes
jaar geleden in Kopenhagen willen alle belangrijke spelers een akkoord. Dat zal onvermijdelijk een
globaal en rommelig compromis zijn. De cruciale vraag is vooral of de deal voldoende ambitieus zal zijn
om de wereld in het spoor van de 2-gradenlimiet te houden.
Mocht Parijs mislukken, dan is echter nog niet alles verloren, zeggen optimisten. Het welslagen van
klimaatbeleid hangt gelukkig niet alleen maar van landen af, er zijn – in het jargon – ook nog de 'non-
state actors', die in de afgelopen periode duizenden klimaatplannen hebben ingediend.
90 Het bedrijfsleven is er al jarenlang mee bezig, met soms behoorlijke resultaten. Steeds meer bedrijven
bereiden zich intern al voor op een belasting op CO₂. Voorlopers als Unilever streven zelfs al naar
koolstofneutraliteit. Grote en kleine beleggers kiezen steeds vaker voor het boycotten van fossiele
energie.
Lagere overheden, met name steden (meer dan de helft van de wereldbevolking woont al in steden; in
95 2030 zal dat 60 procent zijn), voeren in toenemende mate een eigen duurzaam energiebeleid. En
burgerinitiatieven slepen – onder meer in Nederland – overheden voor de rechter die hun burgers te
weinig beschermen tegen de opwarming. Klimaatbeleid is allang van iedereen.

Tekst: Ben van Raaij in De Volkskrant van 30 november 2015